

ספר שמות נסחיים צענין כבוד ה' שמלא את המשכן. וכבר נתבאר שטיק ענין המשכן הוא שיהי' מקום להשראת השכינה, שהיא צאה מלמעלה למטה, מאתערומת דלעילא, ואח"כ מתחיל ספר ויקרא צענין הקריאה אל משה שימקרב אליו מאתערומת דלתתא, ואף דקריאה זו קדמה לכל דיבור, אבל נאמר כאן במיוחד כהקדמה לפרשת הקרבנות, כי כמו שהקריאה היא אל משה שימקרב אל הקב"ה כן הוא ענין הקרבן, קרבן מלשון המקרבות, "אדם כי יקריב מכס קרבן לה'" שיקריב האדם מעצמו אל הקב"ה, אדם כי יקריב - "כשיקריב, בקרבנות נדבה דבר הענין" (רש"י, וצ"כ כי יקריב אינו אלא רשות") שינדב מלבו ויתעורר מעצמו להתקרב אל הקב"ה, אדם כי יקריב מכס - שימעורר מעצמו ויקריב את עצמו וכמו שיבאר בזה עוד להלן.

בבר נחלקו הראשונים ביסוד הקרבנות הרמז"ם בספר מו"נ הובא כאן בפירוש הרמז"ן (א - ט) כי טעם הקרבנות צעבור שהמזריים והכשדיים אשר היו ישראל גרים ותושבים בארצם, מעולם היו עובדים לבקר ולנאן כי המזריים עובדים למול טלה והכשדיים עובדים לשם אשר ייראו להם צדמות שעירים ואנשי הודו עד היום לא ישחטו בקר לעולם, צעבור כן לזה לשחוט אלה הג' מינים לשם הנכבד וכו' וכו' יתכפרו העוונות כי כן יתפאו האמונות הרעות שהם מדוי הנפש" וכו' אבל הרמז"ן משיג ע"ז דהכתוב מפרש שהקרבן הוא אשה ריח ניחוח לה'², ומשמע ש"הזכיחה לשם ה' לבדו שלא יתכוין לדבר אחר צעולם רק לשם ה' לבדו" וכל קרבן לשון קריבה ואחדות" ע"ש ברמז"ן שהרבה להשיב על טעם הרמז"ם ומאריך גם לפרש את שיטתו. ועי' בספר משך חכמה בריש ויקרא שמיציא את שיטת הרמז"ן בלשון זה כי הוא לקרב כל העולמות" וע"ש שכתב להכריע, כי קרבנות במה הם רק להרחיק ע"ז כטעם הרמז"ם, אבל קרבנות המקדש "המה ודאי לקרב עולמות ולחבר דודים" כטעם הרמז"ן, והביא מקור לזה מהמשנה

סוף זכמים דלין ריח ניחוח צבמה קטנה הרי מבואר דקדשי צמה אינם לריח ניחוח, ע"ש שהאריך עוד צענין זה.

ועב"פ מבואר מהרמז"ן דעיקר חכלית הקרבן הוא ההתקרבות לה', לקרב את הכל אל השורש.

ובמה שכתב הרמז"ם דטעם הקרבנות הוא להרחיק ע"ז, ע"כ אין הכוונה בפשוטו דהא הרמז"ן הקשה עליו מנח שהציא קרבן בלאחזו מן החיבה ואז אין צעולם לא כשדי ולא מזרי, וגם הבל הציא קרבן "ולא הי' עדיין צעולם שמן ע"ז כלל" ע"ש ברמז"ן, ונאמת עוד יותר קשה מאדם הראשון דמבואר בגמ' (שבת כח: ועוד) דא"ר יהודה שור שהקריב אדם הראשון וכו' שנאמר ומיטב לה' משור פר וכו', והרי אדם הראשון היה יציר כפיו של הקב"ה ואיך נאמר צו שהקריב קרבן להרחיק ע"ז, ונ"ל צכוונת הרמז"ם דההתקפה מע"ז אינה רק מע"ז ממש אלא מע"ז ומכל אצוורייהו, הרחקה מכל הרגש של ישות שיטנו באדם, ומלינו צגמ' שמסכת ע"ז של אברהם אבינו הי' צו ד' מאות פרקים (ע"ז יד:) כי עבודת אלע"ה היחה לשרש כל הרגש של כחי ועולם ידי ולהתרחק מכל נדנד של ע"ז, וצוה יש לבאר ענין הקרבנות שהציאו הראשונים, כי אע"פ שאדם הראשון הרגיש צעצמו כי נברא הוא מאין ליט, מ"מ נברא הוא, והרגיש צעצמו שהוא דבר נפרד ו"יש" - צכח עצמו, ולכן הציא קרבן להתקרב לה' ולהתרחק מכל הרגש של ישות, וכן הבל ונח שהקריבו קרבנות, צכוונה זו היחה הקרבנות, להרחיק מעליהם כל מחשבה של פירוד, ומיושב השגת הרמז"ן.

ולפ"ז י"ל דטעם הרמז"ם הוא קרוב לטעם הרמז"ן, אלא דהרמז"ם מדבר מזד השלילי של הקרבנות שענין הקרבן הוא להרחיק כל שמן ונדנד של ע"ז, ואף צההרגש של האדם, שגם האדם לא ירגיש עצמו כדבר נפרד וכישות צפני"ע, והרמז"ן מדבר מזד החיוב של הקרבן לקרב עצמו וכל הצריאה עמו להשורש - להקב"ה, כלשונו שקרבן לשון קריבה ואחדות, אמנס לפי דברי שניהם, בקרבן

נדבה דיצר הכתוב, שימעורר האדם מעצמו, להרמז"ם צעיקר להרחיק מעצמו כל מחשבה של ישות וכל ענין של פירוד שכבר יש צוה נדנד של ע"ז, ואדם הראשון כבר הרגיש צעצמו שצריך להקריב קרבן כדי להרחיק מחשבות האלו, וזה אדם³ כי יקריב מכס, שיקריב את הרגש עצמו, והרמז"ן עיקר הכוונה הוא להתקרב לה'⁴, שימעורר האדם מעצמו להתקרב להקב"ה ולקרב כל הצריאה לשורשה⁵.

ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר (ויקרא א א)

ויקרא נכתב באל"ף זעירא

רש"י אומר לכל דברות ולכל אמירות ולכל ציוויים קדמה קריאה לשון חיבה, אבל אל נביאי אומות העולם נגלה בלשון עראי וטומאה, שנאמר ויקר אלקים אל בלעם.

ומובא עוד בראשונים (בפירוש הרא"ש), מדוע נכתב ויקרא באל"ף זעירא, משום ענוותנותו של משה שהיה מקטין עצמו. אמר לפניו רבונו של עולם, מפני מה כתבתני בתחילת תורת כהנים, אמר לו מה אעשה אם אכתוב ויקר אלקים אל משה לשון מגונה הוא, שכך כתבתי אצל בלעם ויקר אלקים אל בלעם והוא לשון מקרה, אמר לפניו בבקשה ממך שתעשה דבר שיכירו וידעו הדורות שקשה עלי הקריאה הזאת, אמר לו אעשה אל"ף קטנה שהקטנת עצמך. ככל שמושה הוסיף לידע את ה' גדלה ענוותנותו ולכן דוקא כאן נאמר ויקרא באל"ף זעירא

באופן אחר אפשר לבאר מדוע רק כאן נכתב באל"ף זעירא, שהנה הגמ' בפסחים (דף כב, ב) מביאה ששמעון העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע לאת ה' אלקיך תירא פירש, אמרו לו תלמידיו רבי כל אתים שדרשת מה תהא עליהן, אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך אני מקבל שכר על הפרישה, עד שבא רבי עקיבא ודרש את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים.

ונשאלת השאלה וכי שמעון העמסוני כשהתחיל לדרוש את האתין לא ידע את הפסוק את ה' אלקיך תירא? הלא ודאי שידע, ומה א"כ חשב לדרוש?! ואם הבין מתחילה שא"א להשוות נברא לבורא, מדוע החל לדרוש את האתין ורק אחרי שדרש את כל האתין פירש?! אלא נראה ברור ששמעון העמסוני ידע מלכתחילה גם את הפסוק, וגם את הדרשה שדרש רבי עקיבא לרבות תלמידי חכמים. וכשהתחיל לדרוש ולהתיגע על כל לימוד, התעלה והגיע לדרגות גבוהות בתורה ויראת השם, עד שכשהגיע בפועל לפסוק הזה לא היה יכול לדרוש לרבות תלמידי חכמים שהם כמו השכינה, מרוב השגות שהשיג בגדלות השם, שלפני שלמד ודרש, הכל היה בדרגה פחותה יותר ואז סבר ששייך לרבות ת"ח, אך עתה שכבר דרש כ"כ הרבה דרשות ומיום ליום עלה ונתעלה בהכרת גדלות השם, לא היה מסוגל להשוות ת"ח לבורא יתברך.

וכפי שידוע שרב סעדיה גאון היה שב כל יום בתשובה על המצוות שעשה אתמול, כששאלו אותו ילמדינו רבינו מדוע הוא עושה תשובה על מצוות? הסביר להם הרס"ג כי כל יום הוא משיג יותר את גדלות הבורא, ולפי הגדלות שהוא משיג היום הרי עליו לעשות תשובה על התרשלותו בעבודת השם של אתמול, שלפי ההשגות שלו היום הוא רואה שהמצוות שעשה אתמול הם בעצם עבירות.

כך גם משה רבינו מתחילה לא היה בדרגות כה גבוהות של ענוה, ולאחר שהוציא את בני ממצרים, מסר את התורה, ובנה את המשכן, ככל שהוסיף לדעת את ה' עוד ועוד גדלה ענוותנותו, ולכן רק כאן לאחר כל אלו נזכרת הקריאה אליו באל"ף זעירא.